

**BỘ QUỐC PHÒNG
HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ**

Phan Sỹ Thanh

**Xây dựng hệ thống chính trị cơ sở vững mạnh trên
địa bàn Tây Nguyên hiện nay**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KHOA HỌC CHÍNH TRỊ

Hà Nội - 2014

**BỘ QUỐC PHÒNG
HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ**

Phan Sỹ Thanh

**Xây dựng hệ thống chính trị cơ sở vững mạnh trên
địa bàn Tây Nguyên hiện nay**

Chuyên ngành: Xây dựng Đảng và chính quyền Nhà nước

Mã số : 63 31 02 03

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KHOA HỌC CHÍNH TRỊ

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:

- 1. PGS, TS Phạm Văn Thắng**
- 2. PGS, TS Phạm Xuân Mát**

Hà Nội - 2014

Mục lục		Trang
TRANG PHỤ BÌA		
LỜI CAM ĐOAN		
MỤC LỤC		
DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT		
MỞ ĐẦU		5
TỔNG QUAN VẤN ĐỀ NGHIÊN CỨU		9
Chương 1	NHỮNG VẤN ĐỀ CƠ BẢN VỀ HỆ THỐNG CHÍNH TRỊ CƠ SỞ VÀ XÂY DỰNG HỆ THỐNG CHÍNH TRỊ CƠ SỞ VỮNG MẠNH TRÊN ĐỊA BÀN TÂY NGUYÊN	24
1.1.	Hệ thống chính trị cơ sở trên địa bàn Tây Nguyên	24
1.2.	Những vấn đề cơ bản về xây dựng hệ thống chính trị cơ sở vững mạnh trên địa bàn Tây Nguyên	48
Chương 2	THỰC TRẠNG, NGUYÊN NHÂN VÀ MỘT SỐ KINH NGHIỆM XÂY DỰNG HỆ THỐNG CHÍNH TRỊ CƠ SỞ TRÊN ĐỊA BÀN TÂY NGUYÊN	66
2.1.	Thực trạng xây dựng hệ thống chính trị cơ sở trên địa bàn Tây Nguyên	66
2.2.	Nguyên nhân và một số kinh nghiệm xây dựng hệ thống chính trị cơ sở vững mạnh trên địa bàn Tây Nguyên	100
Chương 3	PHƯƠNG HƯỚNG, YÊU CẦU VÀ NHỮNG GIẢI PHÁP TĂNG CƯỜNG XÂY DỰNG HỆ THỐNG CHÍNH TRỊ CƠ SỞ VỮNG MẠNH TRÊN ĐỊA BÀN TÂY NGUYÊN HIỆN NAY	112
3.1.	Sự phát triển của tình hình nhiệm vụ và phương hướng, yêu cầu xây dựng hệ thống chính trị cơ sở vững mạnh trên địa bàn Tây Nguyên hiện nay	112
3.2.	Những giải pháp tăng cường xây dựng hệ thống chính trị cơ sở vững mạnh trên địa bàn Tây Nguyên hiện nay	122
KẾT LUẬN		159
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH CỦA TÁC GIẢ ĐÃ CÔNG BỐ CÓ LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI LUẬN ÁN		161

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

Stt	Chữ viết đầy đủ	Chữ viết tắt
01	Ban chấp hành Trung ương	BCHTW
02	Công nghiệp hóa, hiện đại hóa	CNH, HĐH
03	Các xã, phường, thị trấn	Cấp xã
04	Dân tộc thiểu số	DTTS
05	Diễn biến hòa bình	DBHB
06	Hệ thống chính trị	HTCT
07	Hệ thống chính trị cơ sở	HTCTCS
08	Hội đồng nhân dân	HĐND
09	Tổ chức cơ sở Đảng	TCCSĐ
10	Trung học cơ sở	THCS
11	Trung học phổ thông	THPT
12	Ủy ban nhân dân	UBND
13	Mặt trận Tổ quốc	MTTQ
14	Nhà xuất bản	Nxb

MỞ ĐẦU

1. Giới thiệu khái quát về công trình nghiên cứu

Xây dựng HTCTCS là một nội dung trọng yếu của đổi mới chính trị ở nước ta hiện nay, tuy nhiên hiện nay đang có rất nhiều vấn đề mới đặt ra, đòi hỏi phải đẩy mạnh nghiên cứu lý luận, tổng kết thực tiễn làm sáng tỏ những vấn đề về xây dựng HTCT nói chung và HTCTCS xã, phường, thị trấn trên địa bàn Tây Nguyên nói riêng. Nghiên cứu sinh là một sĩ quan quân đội đã có thời gian công tác ở Tây Nguyên gần 20 năm, trực tiếp chỉ đạo, hướng dẫn đơn vị tiến hành công tác dân vận, tham gia xây dựng HTCTCS, cùng với các lực lượng xử lý “điểm nóng” năm 2001 và năm 2004 tại tỉnh Đắk Lắk và Đắk Nông nhận thấy, một trong những nguyên nhân cơ bản dẫn đến những diễn biến phức tạp, bạo loạn chính trị ở Tây Nguyên trong thời gian vừa qua bắt nguồn từ sự yếu kém của HTCTCS. Vấn đề cấp thiết đặt ra là làm thế nào để khắc phục được sự yếu kém đó?. Điều này luôn làm cho tác giả suy nghĩ, trăn trở, ấp ủ, hình thành ý tưởng nghiên cứu trong nhiều năm. Vì vậy, nghiên cứu sinh lựa chọn vấn đề: *“Xây dựng hệ thống chính trị cơ sở vững mạnh trên địa bàn Tây Nguyên hiện nay”* làm đề tài luận án.

Quá trình triển khai đề tài, nghiên cứu sinh đã tiến hành khảo cứu báo cáo của các tỉnh ở Tây Nguyên và Ban Chỉ đạo Tây Nguyên qua 10 năm thực hiện Nghị quyết số 17-NQ/TU, Hội nghị lần thứ năm BCHTW Đảng khoá IX *“Về đổi mới và nâng cao chất lượng hệ thống chính trị ở cơ sở xã, phường, thị trấn”*; tổng kết 10 năm thực hiện Nghị quyết 10-NQ/TW của Bộ Chính trị *về phát triển kinh tế - xã hội và bảo đảm quốc phòng, an ninh vùng Tây Nguyên thời kỳ 2001-2010*; cùng với hệ thống tư liệu, số liệu do nghiên cứu sinh trực tiếp điều tra, khảo sát thực tiễn hoạt động xây dựng HTCTCS trên địa bàn Tây Nguyên từ năm 2001 đến nay; đồng thời tham khảo kết quả nghiên cứu của các công trình khoa học nước ngoài, trong nước có liên quan đến xây dựng và hoạt động của HTCT.

Đề tài tập trung luận giải những vấn đề cơ bản về HTCTCS và xây dựng HTCTCS vững mạnh trên địa bàn Tây Nguyên; đánh giá thực trạng, chỉ rõ nguyên

nhân và rút ra một số kinh nghiệm xây dựng HTCTCS trên địa bàn Tây Nguyên những năm vừa qua; xác định phương hướng, yêu cầu và đề xuất những giải pháp cơ bản xây dựng HTCTCS vững mạnh trên địa bàn Tây Nguyên hiện nay. Kết cấu của luận án gồm phần mở đầu, tổng quan vấn đề nghiên cứu, 3 chương (6 tiết), kết luận, danh mục các công trình khoa học của tác giả đã được công bố liên quan đến đề tài luận án, danh mục tài liệu tham khảo và phụ lục.

2. Lý do lựa chọn đề tài

Hệ thống chính trị cơ sở là cấp chấp hành, trực tiếp tổ chức thực hiện đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước, tăng cường đại đoàn kết toàn dân, phát huy quyền làm chủ, huy động mọi nguồn lực của nhân dân trong phát triển kinh tế - xã hội, giữ vững ổn định chính trị, củng cố quốc phòng, an ninh ở cơ sở. HTCTCS trên địa bàn Tây Nguyên có trách nhiệm to lớn trong phát triển kinh tế - xã hội, giữ vững ổn định chính trị, chăm lo đời sống cộng đồng các dân tộc Tây Nguyên.

Quán triệt Nghị quyết Hội nghị lần thứ năm, BCHTW Đảng khoá IX “*Về đổi mới và nâng cao chất lượng hệ thống chính trị ở cơ sở xã, phường, thị trấn*”, các tỉnh Tây Nguyên đã thường xuyên quan tâm lãnh đạo, chỉ đạo xây dựng và phát huy vai trò của HTCTCS. TCCSĐ ở nhiều nơi được củng cố và tăng cường; chính quyền cấp xã được kiện toàn, hoạt động khá hiệu quả; MTTQ và các đoàn thể hoạt động theo đúng chức năng, nhiệm vụ. Tuy nhiên, trước yêu cầu nhiệm vụ thời kỳ mới, HTCTCS trên địa bàn Tây Nguyên đã bộc lộ không ít hạn chế, khuyết điểm, một số xã, phường, thị trấn, vai trò lãnh đạo của tổ chức đảng bị hạ thấp, các đoàn thể tồn tại một cách hình thức; hiệu lực, hiệu quả quản lý điều hành của bộ máy chính quyền còn yếu. Trình độ, năng lực của phần lớn cán bộ cấp xã còn hạn chế, nhất là cán bộ cấp xã người DTTS; cơ chế và chất lượng hoạt động của HTCTCS còn bất cập; điều kiện, phương tiện làm việc còn thiếu thốn; một số vấn đề về chính sách cán bộ ở cơ sở chưa được quan tâm đúng mức; kinh tế - xã hội phát triển chưa vững chắc, tỷ lệ hộ đói nghèo cao, việc bảo tồn, phát huy các giá trị văn hoá truyền thống và xây dựng

đời sống văn hoá mới cho đồng bào Tây Nguyên chưa được quan tâm đúng mức; các vụ việc khiếu kiện tập thể liên quan đến quyền lợi đất đai của đồng bào, tình trạng quan liêu, tham nhũng, mất đoàn kết nội bộ của đội ngũ cán bộ cơ sở, vi phạm quyền làm chủ của nhân dân còn xảy ra nghiêm trọng ở nhiều địa phương cơ sở. Những yếu kém của HTCTCS ở một số nơi đã và đang làm giảm sút lòng tin của nhân dân, dẫn đến gây hậu quả xấu về kinh tế, chính trị - xã hội.

Trong những năm tới, hoạt động của HTCTCS trên địa bàn Tây Nguyên bên cạnh những thuận lợi, phải đối mặt với không ít những khó khăn thách thức: kinh tế – xã hội ở Tây Nguyên vẫn trong tình trạng kém phát triển, tình hình an ninh - chính trị còn nhiều diễn biến phức tạp do điều kiện lịch sử, địa lý, những hạn chế, khuyết điểm chủ quan và các thế lực thù địch đang ráo riết thực hiện âm mưu, thủ đoạn “DBHB”, bạo loạn lật đổ gây mất ổn định chính trị, mưu toan thành lập “Nhà nước Đê Ga tự trị”. Điều đó đặt ra yêu cầu khách quan, cấp bách phải quan tâm xây dựng HTCTCS trên địa bàn Tây Nguyên thực sự vững mạnh. Vì vậy, nghiên cứu sinh lựa chọn vấn đề “*Xây dựng hệ thống chính trị cơ sở vững mạnh trên địa bàn Tây Nguyên hiện nay*” làm đề tài luận án là vấn đề cơ bản, cấp thiết, có ý nghĩa lý luận và thực tiễn sâu sắc. Đề tài luận án không trùng lặp về nội dung với các công trình nghiên cứu đã công bố trong những năm gần đây.

3. Mục đích nghiên cứu

Nhằm góp phần xây dựng HTCTCS trên địa bàn Tây Nguyên vững mạnh, tạo cơ sở vững chắc cho xây dựng Tây Nguyên giàu mạnh về kinh tế, ổn định về chính trị, vững mạnh về quốc phòng – an ninh, phát triển nhanh, bền vững về văn hóa, đáp ứng yêu cầu đẩy mạnh CNH, HĐH đất nước.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

*** Đối tượng nghiên cứu**

Xây dựng HTCTCS vững mạnh trên địa bàn Tây Nguyên là đối tượng nghiên cứu của luận án.

*** Phạm vi nghiên cứu**

Những vấn đề lý luận, thực tiễn, yêu cầu, giải pháp xây dựng HTCTCS vững mạnh bao gồm HTCTCS xã, phường, thị trấn ở các tỉnh Gia Lai, Kon Tum, Đắk Lắk, Đắk Nông, Lâm Đồng. Nghiên cứu, tổng kết thực tiễn, điều tra, khảo sát điểm một số xã, phường, thị trấn thuộc các tỉnh Tây Nguyên từ năm 2001 đến năm 2014, thời gian ứng dụng các giải pháp đến năm 2020 và những năm tiếp theo.

5. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn của đề tài

*** Đóng góp mới về khoa học**

- Làm rõ tính đặc thù của HTCTCS trên địa bàn Tây Nguyên và quan niệm xây dựng HTCTCS vững mạnh trên địa bàn Tây Nguyên.

- Tổng kết một số kinh nghiệm xây dựng HTCTCS vững mạnh trên địa bàn Tây Nguyên.

- Đề xuất giải pháp xây dựng TCCSD, chính quyền, MTTQ, các đoàn thể nhân dân và đội ngũ cán bộ, đặc biệt là cán bộ người dân tộc bản địa trên địa bàn Tây Nguyên.

*** Ý nghĩa lý luận và thực tiễn của luận án**

Góp phần làm rõ thêm những vấn đề cơ bản về HTCTCS và xây dựng HTCTCS các xã, phường, thị trấn trên địa bàn Tây Nguyên.

Kết quả nghiên cứu của luận án cung cấp thêm những luận cứ khoa học giúp cấp uỷ, chính quyền, ban ngành đoàn thể các tỉnh Tây Nguyên xác định chủ trương, biện pháp lãnh đạo, chỉ đạo, tiến hành xây dựng HTCTCS vững mạnh.

Luận án có thể sử dụng làm tài liệu tham khảo, nghiên cứu, giảng dạy trong hệ thống các học viện, nhà trường, nhất là ở các trường chính trị tỉnh, trung tâm bồi dưỡng chính trị huyện, quận, thành phố thuộc các tỉnh Tây Nguyên và các học viện, nhà trường quân đội.

TỔNG QUAN VẤN ĐỀ NGHIÊN CỨU

1. Tình hình nghiên cứu có liên quan đến đề tài luận án

1.1. Các công trình nghiên cứu ở nước ngoài

1.1.1. Các công trình nghiên cứu về hệ thống chính trị

Một số sách viết về nền chính trị các nước tư bản: *Chính trị so sánh - về các nền dân chủ Đức, Mỹ, Pháp, Anh, Ý* (1991), Yves Meny [165]; *American Government Freedom and Power (sự tự do và quyền lực của chính phủ Mỹ)* (1992), Theodore j.Lowi, Benjamin Ginsberg; *Chính trị học so sánh* (1998), Rolf H.W. Thee và Frank L.Wilson [118]; *British Politics (Nền chính trị Anh)* (1998), Dennis Kavanagh; *Comparative Politics- Aglobal introduction (so sánh các thể chế chính trị trên thế giới)* (2000), Michael j.Sodaro; *Từ điển về chính quyền và chính trị Hoa Kỳ* (2002), Jay M.Shafritz [91]; *Understanding democracy – An introduction to public choice (nhận thức về dân chủ, một sự lựa chọn công khai)* (2003), F.Patrick Gunning. Các học giả trên đều cố gắng luận giải rằng đa nguyên chính trị là đặc trưng của thể chế chính trị tư sản và HTCT tư bản chủ nghĩa. Ở hầu hết các nước tư bản, ngoài các đảng tư sản còn có các đảng cộng sản và các đảng của các tầng lớp xã hội khác. Các đảng phái chính trị, tổ chức quần chúng hoàn toàn độc lập với chính quyền, trong đó, đảng cộng sản được quyền tồn tại hợp pháp với tư cách là tổ chức chính trị đối lập, đối kháng với các đảng tư sản. Bên cạnh đó, quyền lực của các tổ chức chính trị - xã hội, tổ chức xã hội cũng ngày càng tăng lên. Hoạt động của các tổ chức đó trên một số phương diện đã làm tăng thêm quyền lực chính trị cho nhân dân.

Các công trình trên đã làm rõ những vấn đề về hệ thống chính quyền nhà nước ở các nước tư bản; mối quan hệ giữa đảng phái chính trị và cơ quan nhà nước ở các nước tư bản, chức năng quản lý địa phương do cơ quan hành chính hoặc cơ quan tự quản thực hiện. Ở các nước tư bản cho dù chính quyền địa phương được tổ chức theo mô hình tự quản và xã hội công dân được xem như là độc lập đối với nhà nước nhưng hoạt động của nó vẫn phải nằm trong

khuôn khổ hiến pháp và pháp luật. Các chính trị gia tư sản cho rằng cơ cấu quyền lực chính trị ở các nước tư bản có sự tham gia của nhân dân, có các đảng chính trị cạnh tranh, nhờ đó mà tăng quyền lực chính trị cho nhân dân. Nhưng về thực chất, sự ra đời của HTCT tư bản chủ nghĩa là nhằm bảo vệ quyền lực chính trị của giai cấp tư sản, bản chất của HTCT tư bản chủ nghĩa vẫn là sự thống trị của giai cấp tư sản đối với toàn bộ đời sống xã hội, nhà nước ấy là nhà nước của giai cấp tư sản, hiến pháp, pháp luật là thể hiện ý chí của giai cấp tư sản cầm quyền, nền dân chủ tư sản thực chất chỉ là dân chủ với thiểu số giai cấp tư sản và vì giai cấp tư sản.

Ở Liên Xô có công trình bàn về *Đảng Cộng sản Liên Xô trong hệ thống chính trị của xã hội Xô Viết* (những vấn đề phương pháp luận nghiên cứu) (1986) của V.Ia.Bôn-đà-rơ [161] đã phân tích rõ mối quan hệ giữa Đảng Cộng sản Liên Xô và những bộ phận cấu thành khác trong HTCT; luận giải vai trò của Đảng Cộng sản Liên Xô thực hiện quyền lực chính trị trong xã hội XHCN, lãnh đạo xã hội; phân tích tác động qua lại của quyền lực nhà nước và các tổ chức chính trị - xã hội trong hệ thống quản lý nhà nước gồm Xô Viết tối cao Liên Xô, 15 Xô Viết tối cao của các nước cộng hòa liên bang, 20 Xô Viết tối cao của các nước cộng hòa tự trị, hơn 50 nghìn Xô Viết địa phương hợp thành hệ thống thống nhất của các cơ quan quyền lực nhà nước. Mặc dù hệ thống XHCN ở Liên Xô và Đông Âu đã sụp đổ năm 1991 nhưng thành quả xây dựng CNXH hơn 70 năm của Đảng Cộng sản Liên Xô là những bài học quý giá về xây dựng HTCT xã hội chủ nghĩa ở nước ta hiện nay.

Ở Trung Quốc có công trình *Cải cách chính phủ con lóc chính trị cuối thế kỷ XX* (2002) của Tinh Tinh [131] đã trích dẫn, tổng hợp quan điểm của nhiều lãnh tụ Đảng Cộng sản Trung Quốc trong công cuộc cải cách cơ cấu nền hành chính, xem đó là một cuộc cách mạng. Cuộc cải cách cơ cấu là con lóc chính trị cuối thế kỷ XX, dựa trên các nguyên tắc: theo yêu cầu của nền kinh tế thị trường XHCN, chuyển đổi chức năng của chính quyền, thực hiện chính quyền tách khỏi xí nghiệp;